12.09.2023

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asiantuntijakuuleminen 13.9.2023

U 28/2021 vp - jatkokirjelmä UJ 22/2023 vp
Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi (Artificial Intelligence Act)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) esittää U-jatkokirjelmästä lausuntonaan seuraavaa:

Tekoälyn määritelmä

KKV kiinnittää huomiota siihen, että tekoälyn määritelmällä voi olla ratkaiseva merkitys sen suhteen, mikä on säädöksen käytännön merkitys. Sääntelyä muodostettaessa olisikin vältettävä sitä, että määritelmistä ja kategorioista muodostetaan liian tiukkoja. Silloin sääntelyn sovellettavuus on helposti kierrettävissä, minkä lisäksi tarkat luonnehdinnat vanhentuvat nopeasti.

Erityisesti kuluttajamarkkinoilla tekoäly voi saada monenlaisia sovelluksia (sääntöpohjaisia, koneoppivia, jne). Tekoälymenetelmillä on jo merkittävä vaikutus esimerkiksi siihen, millaisena verkkosivujen näkymät avautuvat tai millaiseksi digitaalinen palveluprosessi muotoillaan kuluttajille ja keneen ne kohdistetaan.

Tekoälyn sääntelyn yleiset periaatteet

Euroopan parlamentti ehdottaa 4a artiklaan sääntelyä yleisistä periaatteista, joita sovellettaisiin kaikkiin tekoälyjärjestelmiin. **KKV pitää yleisten periaatteiden muodostamista ja ottamista säännösten tasolla sääntelyn lähtökohdaksi tarpeellisena.**

KKV painottaa, että **säätämällä toimijoille velvoite huomioida yleiset periaatteet turvattaisiin EU:n perustavanlaatuisten arvojen toteutumista sekä niiden huomioimista myös yksityisten tahojen toiminnassa**. Säännös on EU-parlamentin ehdotuksessa muotoiltu best efforts -tyyppiseksi, jolloin toimijoiden olisi huomioitava periaatteet parhaansa mukaan ja säännöksen soveltamisessa voitaisiin huomioida tapauskohtaisia piirteitä. EU-parlamentin ehdottamat yleiset periaatteet liittyvät esim. tekoälyjärjestelmän ihmisvalvontaan, tekniseen turvallisuuteen, yksityisyyteen ja datan hallintaan, läpinäkyvyyteen, syrjimättömyyteen sekä sosiaaliseen ja ympäristön hyvinvointiin.

KKV toteaa, että EU-parlamentti on korostanut EU:n perusoikeuskirjan asemaa ja perustavanlaatuisten arvojen huomioista myös korkean riskin järjestelmiä määriteltäessä (uusi johtolause 28a ja artikla 65).

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm)
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • **kkv.fi**

KKV kiinnittää huomiota siihen, että **lisäksi yleisten periaatteiden säännöksellä voidaan luoda systematiikkaa**, joka näkyy säädökseen ehdotetuissa muissa säännöksissä. EU-parlamentti on ehdottanut korkean riskin tekoälyjärjestelmän käyttäjälle velvollisuutta toteuttaa perusoikeuksia koskeva vaikutustenarviointi otettaessa järjestelmä käyttöön (artikla 29 a Fundamental rights impact assessment for high-risk AI systems). Toisaalta yleiset periaatteet voivat EU-parlamentin ehdottamalla tavalla toimia puitteina komission toimivallalle (esim. 4a artiklan 3. kohta) sekä käytännesääntöjen muodostamiselle (artikla 69).

Sopimusehtojen muuttaminen

KKV kannattaa U-jatkokirjelmässä todettua, mutta korostaa, että ehdotetussa säännöksessä on kyse elinkeinonharjoittajien välisistä (B2B) sopimuksista.

EU-parlamentti ehdottaa sääntelyä yksipuolisesti asetettujen sopimusehtojen kohtuuttomuudesta siltä osin kuin sopimuksen osapuolena on pk-yritys tai start up-yritys (artikla 28a Unfair contractual terms unilaterally imposed on an SME or startup).

Tunnistusjärjestelmät

U-jatkokirjelmässä on huomioitu riskiarviot, data-analyysit, tunnetilojen tunnistaminen ja biometrinen etätunnistaminen lähinnä lainvalvonnan ja poliisitoiminnan näkökulmasta.

KKV:n näkemys on, että **sääntelyä ja sen tarpeellisuutta tulisi lisäksi arvioida siltä kannalta, että tällaiset tekoälymenetelmät voidaan suunnitella ja ottaa myös yksityisten tahojen käyttöön**.

Edustajakanne- ja ilmoittajansuojeludirektiivit

KKV kannattaa U-jatkokirjelmässä esitettyä. Edustajakannedirektiivin soveltamisalaan tulisi lisätä tekoälyasetuksesta ne säännökset, joilla on merkitystä kuluttajien yhteisten etujen suojaamisen kannalta. Tekoälyasetuksen soveltamisala on ilmoittajansuojeludirektiivin soveltamisalaa laajempi, jolloin jatkokäsittelyssä olisi kiinnitettävä huomiota ilmoittajansuojeludirektiivin soveltamisalan mahdollisen laajentamisen vaikutuksiin.

Muut huomiot

KKV kiinnittää huomiota siihen, että säädösehdotuksesta **puuttuu selkeä säännös, jossa todetaan EU:n yleisen kuluttajansuojaoikeuden etusija**. Epäselvyyksien välttämiseksi EU-säädösten keskinäisestä etusijasta olisi syytä todeta säädöksen tekstissä tavalla, joissa eri säädökset on yksilöity. EU-parlamentin ehdotuksessa EU:n yleisen kuluttajansuojaoikeuden etusija on todettu yleisellä tasolla (uusi artikla 5b, uudet johtolauseet 26d ja 41a).

KKV toteaa, että tekoälymenetelmien hyödyntämiseen ja tarjoamiseen elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisissä suhteissa (B2C) voidaan jo soveltaa mm. sopimattomien kaupallisten menettelyjen (2005/29/EC), kuluttajien

12.09.2023

oikeuksien (2011/83/EU) sekä kohtuuttomien sopimusehtojen (93/13/EEC) direktiivejä.

Riikka Rosendahl
ryhmäpäällikkö